

NEFORMALNI SASTANAK MINISTARA U TOLEDU

O URBANOM RAZVOJU

DEKLARACIJA

Toledo, 22. lipnja 2010.

UVOD

22. lipnja 2010. godine u Toledu (Španjolska), kao odgovor na poziv španjolskog predsjedništva Vijeća Europske unije (EU), i u okviru neformalnog sastanka ministara o stanovanju i urbanom razvoju (21.-22. lipnja), održana je sjednica neformalnog sastanka ministara nadležnih za urbani razvoj o ključnoj temi – «integrirani urbani razvoj». Sastanku su prisustvovali povjerenik Europske komisije za regionalnu politiku te predstavnici Europskog parlamenta (EP), Odbora regija (CoR), Europskog gospodarskog i socijalnog odbora (EGSO), Europske investicijske banke (EIB), kao i predstavnici triju država kandidatkinja za članstvo u EU, predstavnici Norveške i Švicarske te nekoliko promatrača i relevantnih organizacija dionika vezanih za urbani razvoj.

Sastanak je održan u kontekstu globalne financijske, gospodarske i socijalne krize, koja ima snažan utjecaj na europsko gospodarstvo, kao i na kvalitetu života njezinih građana. U kratkoročnom i srednjoročnom smislu, europski gradovi suočavaju se s velikim izazovom prevladavanja krize i izlaženja iz nje još jačima, ali isto tako se suočavaju i s drugim strukturnim i dugoročnim izazovima - globalizacijom, klimatskim promjenama, pritiskom na resurse, migracijama, starenjem, demografskim promjenama, itd. - sa snažnom urbanom dimenzijom - utjecajem na gospodarstvo gradova, propadanjem gradskih prostora, rastućim rizikom od socijalne polarizacije i isključenja, itd. - koji moraju biti istovremeno rješavani. Ovi izazovi pozivaju na djelovanje, mogućnost su za zacrtavanje čvrstog smjera temeljenog na načelima integriranog, pametnog, održivog i povezujućeg urbanog razvoja bez socijalne isključivosti, kao jedinog načina za postizanje veće gospodarske konkurentnosti, ekološke učinkovitosti, socijalne kohezije i građanskog napretka u europskim gradovima, te kao jamstva kvalitete života građana i njihova blagostanja, kako u sadašnjosti, tako i u budućnosti.

Razmotrivši:

- Lisabonski ugovor koji dopunjuje Ugovor o Europskoj Uniji i Ugovor o osnivanju Europske zajednice, potpisan u Lisabonu, 13. prosinca 2007., a stupio na snagu 1. prosinca 2009. godine,
- Strategiju «*EUROPA 2020*» koju je Europsko vijeće odobrilo 17. lipnja 2010. godine nakon priopćenja Komisije «*EUROPA 2020: Strategija za pametan, održiv i uključujući razvoj*», od 3. ožujka 2010. godine (COM(2010)2020); i obnovljenu «*EU Strategiju održivog razvoja*», koju je Europsko Vijeće usvojilo 15.-16. lipnja 2006. godine;
- Radni dokument Opće uprave za regionalnu politiku «*Poticanje urbane dimenzije - Analiza operativnih programa sufinancirana od strane Europskog fonda za regionalni razvoj – ERDF (2007-2013)*» od studenog 2008.; i Komisijin vodič o «*Urbanoj dimenziji u politikama Zajednice u razdoblju 2007. – 2013. godine*» dopunjen u prosincu 2009. godine;
- Priopćenje Komisije upućeno Vijeću, Europskom parlamentu, Odboru regija i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru pod nazivom «*Zelena knjiga o teritorijalnoj koheziji: pretvaranje teritorijalne raznolikosti u prednost*» od 06. listopada 2008. godine (COM(2008)0616)
- Rezoluciju Europskog parlamenta od 24. ožujka 2009. o *Zelenoj knjizi o teritorijalnoj koheziji i stanju u raspravi o budućim reformama kohezijske politike* (2008/2174 (INI)); Izvješće Europskog parlamenta od 24. ožujka 2009. godine o *urbanoj dimenziji kohezijske politike u novom razdoblju programiranja* (2008/2130 (INI));
- mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora (EGSO) o «*potrebi primjene integriranog pristupa urbanoj regeneraciji*» (EESC 760/2010), usvojeno 26. svibnja 2010. godine;
- mišljenje Odbora regija o «*ulozi urbane regeneracije u budućnosti urbanog razvoja u Europi*» usvojeno na Plenarnoj sjednici Odbora 9.-10. lipnja 2010. godine;
- Agendu iz Barcelone «*U smjeru Europske lokalne agende*», usvojenu na Europskom sastanku na vrhu jedinica lokalne samouprave održanom 22.-24. veljače 2010. godine;
- Priopćenje Komisije «*Aksijski plan o urbanoj mobilnosti*» (COM (2009) 490 final) usvojeno 30. rujna 2009. godine, a temelji se na Komisijinoj Zelenoj knjizi «*U smjeru nove kulture za urbanu mobilnost*» (COM (2007) 551 final).
- zaključke Predsjedništva s Neformalnog sastanka ministara o regionalnoj politici održanog u Zaragozi 19. veljače 2010. godine, zaključke o upravljanju na više razina s Neformalnog sastanka ministara o teritorijalnoj politici održanog u Malagi 16. ožujka 2010. godine, te Završnu izjavu 18. Neformalnog sastanka ministara stanovanja održanog u Toledu 21. lipnja 2010. godine.
- dokumente s posljednjih Neformalnih sastanaka ministara o urbanom razvoju, a posebno: «*Aksijski program iz Lilla*» usvojen na Neformalnom Vijeću ministara nadležnih za urbana pitanja održanom u Lillu 3. studenoga 2000. godine; «*Urbanu pravnu stečevinu*» usvojenu na Neformalnom Vijeću ministara nadležnih za teritorijalnu koheziju održanom u Rotterdamu 29. studenog 2004. godine; «*Bristolski sporazum*» usvojen na Neformalnom Vijeću ministara o održivim zajednicama održanom u Bristolu 06.-07. prosinca 2005. godine; «*Teritorijalnu agendu EU – u smjeru konkurentnije i održive Europe različitih regija*» i «*Leipzišku povelju o održivim europskim gradovima*», koje su usvojene na Neformalnom Vijeću ministara nadležnih za prostorno planiranje i urbani razvoj održanom u Leipzigu 24.-25. svibnja 2007. godine; «*Deklaraciju iz Marseillesa*» usvojenu na Neformalnom sastanku ministara nadležnih za urbani razvoj od 25. studenoga 2008. godine,

Ministri nadležni za područje urbanog razvoja složili su se te usvojili sljedeće izjave

DEKLARACIJE IZ TOLEDA:

A. O RJEŠAVANJU TRENUTNIH URBANIH IZAZOVA I PRIMJENI STRATEGIJE EUROPA 2020 S CILJEM POSTIZANJA PAMETNIJEG, ODRŽIVIJEG I SOCIJALNO UKLJUČIVOG URBANOG RAZVOJA

Uzimajući u obzir urbanu dimenziju trenutne krize i buduće izazove s kojima će se susretati europski gradovi, ministri su detaljno proučili strategiju Europa 2020 te su naglasili potrebu promicanja pametnijeg, održivijeg i socijalno uključivog urbanog razvoja u europskim urbanim područjima, gradovima i mjestima.

A.1. Prikkladnost integriranog pristupa u politikama urbanog razvoja i potreba njegova zajedničkog razumijevanja

U cilju postizanja pametnijeg, održivijeg i socijalno uključivog urbanog razvoja, ministri su potvrdili opravdanost preuzetih obveza i načela utvrđenih prilikom prethodnih sastanaka ministara, a osobito su naglasili integrirani pristup u urbanim politikama kao jedan od glavnih instrumenata za postizanje napretka u smjeru postavljenom u strategiji Europa 2020, posebice u kontekstu trenutnog scenarija oskudnih resursa u kojem se čini nužnim postići «što više sa što manje». U tu svrhu, ministri su također prepoznali ulogu koju gradovi mogu imati u postizanju ovih ciljeva te pozivaju na istinsko partnerstvo s gradovima u provedbi Europe 2020.

Usprkos tome, ministri smatraju da u suočavanju sa spomenutim važnim urbanim izazovima, načela dogovorena na posljednjim sastancima održanim u Leipzigu i Marseillesu moraju biti u potpunosti razrađena, ostvarena i primijenjena u praksi. Kako bi se i dalje primjenjivala, ministri su se složili o nužnosti stvaranja temeljitog zajedničkog razumijevanja integriranog pristupa urbanom razvoju. U tom pogledu, uzeli su u obzir njegova ključna obilježja opisana u *«Referentnom dokumentu iz Toleda o integriranoj urbanoj regeneraciji i njezinom strateškom potencijalu za pametniji, održiviji i socijalno uključivi urbani razvoj u Europi»* i zahvaljuju španjolskom predsjedništvu na izradi ovog vrijednog dokumenta. S takvog zajedničkog stajališta, ministri su izrazili svoju spremnost na promicanje integriranog urbanog razvoja u okviru svojih nadležnosti, te su se nadalje usuglasili o interesu za istraživanje mogućnosti razvoja minimalnog zajedničkog skupa pokazatelja čime bi se iskazalo ovo zajedničko razumijevanje integriranog pristupa, uključujući i pokazatelje urbane održivosti.

A.2. Značaj integrirane urbane regeneracije i njezinog strateškog potencijala za pametniji, održiviji i socijalno uključiv urbani razvoj u Europi

Kako bi model pametnijeg, održivijeg i socijalno uključivog grada postao stvarnost, ministri su istaknuli važnost:

- provođenja strategija integriranog urbanog razvoja koje daju globalnu i sveobuhvatnu viziju grada, koje su primjereno oblikovane s teritorijalnog stajališta, koje usklađeno na integrirani način promiču sve dimenzije urbane održivosti kako za nove urbane projekte tako i na postojećim gradskim područjima.
- uzimanja u obzir potrebe unapređenja gospodarskog učinka, ekološke učinkovitosti i socijalne kohezije postojećeg grada, kako bi se postigli osnovni ciljevi i specifični istaknuti ciljevi¹ navedeni u strategiji Europa 2020 te kako bi se uistinu proveo i

¹ Oni su: 75% stanovništva u dobi od 24-64 trebalo bi biti zaposleno; 3% BDP-a EU treba uložiti u istraživanje i razvoj; klimatske i energetske ciljeve 20/20/20 treba ispuniti (uključujući smanjenje emisija za 30% ako uvjeti budu

postavio taj pametniji, održiviji i socijalno uključiv model u cijelom izgrađenom prostoru i u svim urbanim tkivima postojećeg grada;

- osiguravanja kvalitete života građana i dobiti u svim postojećim zajednicama i četvrtima grada, naglašavajući potrebu njihove uključenosti u urbani razvoj kroz sudjelovanje građana, te potvrđujući važnost udruživanja i dubljeg uključivanja svih drugih dionika (privatni sektor, civilno društvo, itd.) kao ključnog instrumenta integriranog pristupa,
- prisjećanja preporuke da se razmisli i uzme u obzir utjecaj klimatskih promjena, kako je iskazano u samoj strategiji Europa 2020 i u Deklaraciji iz Marseillesa;
- pružanja potpore priznavanju značaja obnove i fizičkog unapređivanja postojećeg stambenog fonda kroz različite vidove, kako je naglašeno u Završnoj izjavi 18. Neformalnog sastanka ministara stanovanja održanog u Toledu 21. lipnja 2010. godine;
- uzimanja u obzir obveza iz Leipziške povelje u pogledu posvećivanja posebne pažnje «*zapostavljenim četvrtima u kontekstu grada kao cjeline*», a posebno u pogledu prikladnosti međusobnog usklađivanja konkretnih ciljeva² u svrhu smanjenja socijalne polarizacije;
- prisjećanja da je sveukupna urbana kakvoća, koju određuje kakvoća javnih prostora i ljudskom rukom oblikovani urbani krajobrazi i arhitektura, osnovni zahtjev za stvaranje ugodnog okruženja za urbanu populaciju, kao i za globalnu privlačnost i konkurentnost grada,
- naglašavanja prikladnosti i učinkovitosti prostornog i urbanističkog planiranja kao poluge mjera za integriranje okolišnih, socijalnih i gospodarskih ciljeva,
- uzimanja u obzir prikladnosti urbanog recikliranja i/ili, gdje je primjereno, planiranja kompaktnog grada³, kao strategije minimiziranja potrošnje zemljišta, sprečavajući nepotrebno pretvaranje zelenih površina i prirodnih područja u gradsko zemljište te time upravljajući i ograničavajući nekontrolirano širenje urbanih područja;

Stoga su suglasni istaknuti stratešku ulogu integrirane urbane regeneracije, smještene u širi koncept integriranog urbanog razvoja, kao važnog vida postizanja ranije spomenutih ciljeva.

Sukladno tome, ministri su primili na znanje odgovarajuće preporuke iznesene u gore navedenom «Referentnom dokumentu iz Toleda», potvrđujući njihovu vrijednost u zajedničkom razumijevanju ove ideje i u budućem razvoju suradnje između država članica i Europske komisije, te drugih institucija Europske unije i dionika. Ministri su se stoga složili da će u okviru svojih nadležnosti, u uskoj suradnji s gradovima iz svojih zemalja i kada to bude potrebno s obzirom na okolnosti u svakoj državi članici, promicati integriranu urbanu regeneraciju kao strateški instrument za postizanje pametnijeg, održivijeg i društveno uključivog urbanog modela, te posebice da će rješavati trenutne urbane izazove i provoditi ciljeve strategije Europa 2020 u postojećim urbanim tkivima i izgrađenim sredinama.

povoljni); smanjenje udjela onih koji rano napuste školovanje na manje od 10% i postizanje stope od najmanje 40% mlađeg naraštaja koji posjeduje fakultetsko obrazovanje; te smanjenje broja onih koji su izloženi riziku od siromaštva na manje od 20 milijuna.

² Koji su: „praćenje strategija za unaprijeđenje prostornog okoliša, uključujući ulaganje u stanovanje“, „jačanje lokalnog gospodarstva i lokalne politike tržišta radne snage“, promicanje „proaktivne politike obrazovanja i obuke za djecu i mlade“, i „promicanje učinkovitog i dostupnog gradskog prijevoza“.

³ U skladu s Priopćenjem Komisije o „Tematskoj strategiji o urbanom okolišu“ COM (2005) 718 final.

B. O POTPORI NASTAVKU PROCESA IZ MARSEILLES A I PROVEDBI EUROPSKOG REFERENTNOG OKVIRA ZA ODRŽIVE GRADOVE (RFSC)

Slijedom Izjave iz Marseillesa o potrebi daljnjeg podupiranja održivog urbanog razvoja i integriranog pristupa te provođenja ciljeva iz Leipziške povelje na lokalnoj razini, radna skupina na visokoj razini koju vodi Francuska je 2009.-2010. godine izradila prototip zajedničkog *Europskog referentnog okvira za održive gradove (RFSC)*⁴.

U tom smislu ministri:

- su zahvalili svim uključenim sudionicima, a posebno Francuskoj, na njihovom doprinosu i posvećenosti procesu,
- su pozdravili i potvrdili do danas učinjen posao, izrazivši priznanje dodanoj vrijednosti koju Referentni okvir ima kao operativni instrument namijenjen gradovima, posebice gradovima srednje veličine i manjim gradovima, koji im dragovoljno pomaže u izgradnji bolje integriranih, održivih strategija urbanog razvoja, politika i projekata.
- su ponovno potvrdili, u skladu sa Izjavom iz Marseillesa, da se ovaj Referentni okvir temelji na zajedničkom i otvorenom procesu te da treba biti krovni, prilagodljiv, otvoren i neobvezujući instrument za gradove, temeljen na načelu supsidijarnosti.

Uzevši u obzir da je prototip, koji je predstavljen na Neformalnom sastanku ministara u Toledu, potrebno dalje razvijati i testirati u novoj fazi, ministri:

- su ponovno potvrdili svoje opredjeljenje za nastavljanje procesa u nadolazećoj drugoj fazi, u kojoj je zasada predviđeno da skupina odabranih pilot gradova testira prototip, te da unaprijede i dovrše RFSC na temelju ovog teksta i sukladno opisanom u dokumentu «Zaključci radne skupine MS/I» s namjerom da se konačni i potpuno operativni instrument dostavi krajem 2011. godine (tijekom poljskog predsjedanja),
- su istaknuli potrebu zajedničke podrške država članica i Europske komisije, te su zamolili Europsku komisiju da preuzme značajnu ulogu u ovom procesu, vodeći fazu testiranja uz Francusku i druge zemlje koje su se dobrovoljno javile, uključujući predsjedništva Europskog Vijeća,
- su potvrdili svoje opredjeljenje u okviru svojih nadležnosti i mogućnosti za nastavak procesa i osnaživanje istog na nacionalnoj razini kroz nastavak postojećih ili dobrovoljno pokretanje novih nacionalnih skupina za podršku; za ulaganje odgovarajućeg nпора za širenje, promicanje i korištenje Europskog referentnog okvira u svojem nacionalnom kontekstu; te za prevođenje RFSC prototipa i/ili konačnog instrumenta na svoj nacionalni jezik kako bi postao dostupan i kako bi se omogućilo široko sudjelovanje gradova, te
- su uzeli u obzir da je široko sudjelovanje i uključivanje europskih gradova i velikih gradova ključ uspjeha razvoja i buduće primjene ovog instrumenta, te su stoga predložili, na dobrovoljnoj osnovi, nekolicinu probnih gradova za fazu testiranja, kojima će olakšati testiranje u nacionalnom kontekstu kao i komunikaciju na europskoj razini, ako bude nužno;

Uvažavajući sve ove preporuke, ministri:

- su potaknuli nadolazeća predsjedništva da sudjeluju u sljedećoj fazi procesa;

⁴ <http://www.rfsustainablecities.eu/>

- su pozvali lokalne vlasti i ostala tijela, posebno stručna tijela, tijela privatnog sektora, nevladine udruge, itd. da budu aktivni sudionici u procesu;
- su potaknuli sve dionike na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini da iskoriste ovu priliku i podrže širenje ovog instrumenta;
- su naglasili mogući doprinos RFSCa dobrom upravljanju kao i njegov doprinos širokom višeslojnom dijalogu u europskim okvirima, temeljenom na zajedničkom formatu i razumijevanju; te
- su istaknuli njegovu visoku dodanu vrijednost u odnosu na novu Europsku urbanu agendu i ciljeve Europe 2020.

C. O POTREBI KONSOLIDIRANJA EUROPSKE URBANE AGENDE U BUDUĆNOSTI

Odajući priznanje radu vezanom za urbana pitanja koji su provela uzastopna predsjedništva EU-a u rotaciji, a posebno rješenja najnovijih smjernica sa posljednjih neformalnih sastanaka ministara spomenutih u Uvodu, ministri su smatrali da novi okvir, koji je rezultat stupanja na snagu Lisabonskog ugovora, povećava potrebu za koordinacijom između tri uzastopna predsjedništva. Stoga se čini prikladnim započeti s konsolidacijom strateških područja u cilju postizanja kontinuiteta i koordinacije između sukcesivnih predsjedništava, čime bi se u budućnosti potaknula priprema zajedničkog radnog programa ili «Europske urbane agende», koja će morati postupno sazrijevati prije nego dobije svoj konačni oblik.

Osim međuvladine podrške, Ministri su također prepoznali kontinuirane napore i doprinose Europske komisije urbanoj agendi, posebice kroz urbanu dimenziju Kohezijske politike. U tom su pogledu pozvali Europsku komisiju da zadrži proaktivnu ulogu, posebice u onim područjima međuvladinih procesa koji njeguju europsku «Urbanu stečevinu».

Ministri su također istaknuli potrebu jačanja suradnje i koordinacije s Europskim parlamentom, Odborom regija, Europskim gospodarskim i socijalnim odborom, Europskom investicijskom bankom, i drugim relevantnim institucijama i organizacijama koje djeluju u području urbanog razvoja u Europi.

Kao pripremni korak u ovom zajedničkom radnom programu, ministri su se obvezali poticati i podupirati sljedeće zajedničke aktivnosti:

C.1. Jačanje urbane dimenzije Kohezijske politike

Ministri smatraju da su gradovi i mjesta prostori u kojima leži većina sadašnjih i budućih potencijala i izazova, te da su oni ključ u postizanju ciljeva Europe 2020, čime bi europska gospodarstva postala pametnija, konkurentnija, održiva i društveno uključiva. Stoga su naglasili da politički prioritet mora biti osnaživanje europskih gradova kako bi mogli rješavati buduće izazove i osloboditi svoj potencijal, te nastavljanje i jačanje javne podrške održivim urbanim politikama u čitavoj Europskoj uniji, posebice kroz Kohezijsku politiku.

Da bi to postigli, ministri su se složili po pitanju svoje želje za suradnjom s Europskom komisijom kroz raspravu o sagledavanju i razradi ojačanog okvira za urbanu dimenziju u Kohezijskoj politici u sljedećem programskom razdoblju.

Ministri su se složili da bi zajednički temelj novog okvira urbane dimenzije u Kohezijskoj politici trebala biti sljedeća načela: uključivanje lokalnih vlasti i gradova u osmišljavanju i

provođenju Operativnih programa, jači naglasak na integriranom pristupu i održivom urbanom razvoju, jača usredotočenost na teritorijalnu i socijalnu koheziju, i pojednostavljeni sustav isporučivanja.

C.2. Podrška većoj usklađenosti između teritorijalnih i urbanih pitanja i programa te poticanje urbane dimenzije u kontekstu teritorijalne kohezije

Ministri su naglasili važnost koordinacije i usklađenosti urbanih i teritorijalnih politika, uzevši u obzir dokument «Teritorij je važan kako bi Europa 2020 bila uspješna»⁵, potvrđujući da bi Europa u cijelosti bila pametnija, održivija i socijalno uključiva kada bi u svim regijama i gradovima postojala bolja iskorištenost njezinih bogatih geografskih raznolikosti i teritorijalnog potencijala, posebice obraćajući pažnju na mehanizme upravljanja na više razina s ciljem osiguravanja veće dosljednosti u prostoru između politika različitih područja djelovanja i između različitih razina vlasti.

U tom pogledu složili su se da će istražiti mogućnosti uspostavljanja veće koordinacije između teritorijalnih i urbanih pitanja i programa, djelujući na usklađen način u procesu revizije Europske teritorijalne agende za koju se očekuje da će biti odobrena tijekom mađarskog predsjedanja u prvoj polovici 2011. godine.

Ministri su također smatrali ključnim promatrati urbanu dimenziju u širem kontekstu teritorijalne kohezije. Europski gradovi i odnos između gradova i susjednih zajednica, uključujući metropolitanske i urbano-ruralne poveznice i partnerstva i uzimajući u obzir veće teritorijalne različitosti, presudni su u postizanju ovog novog horizontalnog EU cilja. Stoga bi urbana dimenzija trebala biti sastavni dio koncepcije teritorijalne kohezije.

C.3. Nastavak promicanja istraživanja, komparativnih studija i statistika, razmjene najboljih postupaka i širenja znanja o urbanim temama, te jačanje koordinacije među svima njima

Ministri smatraju da je presudno nastaviti promicati istraživanja, komparativne studije i statistike o urbanim temama, kao i razmjenu najboljih postupaka i širenje znanja.

To će zahtijevati koordinaciju i energičnije provođenje istraživačkih programa na nacionalnoj razini i transnacionalnih projekata na europskoj razini. U tom pogledu zahvaljuju Europskoj komisiji na pokretanju Europskog istraživačkog područja o urbanim temama (European Research Area on urban topics) kroz značajnu podršku istraživanjima u području urbanizma putem Okvirnih programa za istraživanje i tehnološki razvoj, a osobito financiranjem URBAN-NET mreže⁶. Bilo bi izuzetno korisno da se i nakon 2010. godine nastavi, tragom koji je započeo URBAN-NET, koordiniranje transnacionalnih istraživačkih programa o urbanim temama i međudržavnim financiranjem poziva za transnacionalne projekte, ali i proširenje broja zemalja sudionica. Ministri su također od Komisije zatražili da razmotri urbanu dimenziju u Sedmom okvirnom programu koji je trenutno na snazi te su naglasili važnost nastavka njezinog podupiranja u budućnosti. Konačno, zatražili su također od Komisije i uključenih nacionalnih tijela i jačanje analize teritorijalne dimenzije urbanih dinamika u okviru ESPON programa.

U svjetlu preporuka iz portugalskog izvješća, predstavljenog u Leipzigu, o potrebi za jačanjem suradnje između pružatelja znanja, ministri su primili na znanje napredak postignut u suradnji između Europskih urbanih mreža, ali i između međuvladinih i Komisijinih inicijativa, posebice

⁵ Zajednički doprinos glavnih ravnatelja ministarskih odjela nadležnih za politiku teritorijalnog razvoja u Europskoj uniji usvojen u Seville 10. svibnja 2010.

⁶ <http://www.urban-net.org/>

pozdravljajući predviđeno stvaranje Zajedničkog pretraživača između programa EUKN⁷ i URBACT⁸ programa. Ministri su također pozdravili spremnost nekoliko država članica za nastavak sudjelovanja u EUKN u razdoblju 2011.-2015. i cijene njihova nastojanja da uspostave EUKN po uzoru na EGTC.

Na kraju, ministri su naglasili potrebu jačanja svih ovih inicijativa te su pozdravili švedsku, španjolsku i belgijsku inicijativu za uspostavljanjem radne skupine povezane s UDG koja će ispitati mogućnosti i definirati strategije za jačanje koordinacije i razmatranja ovih tema vezanih za urbano istraživanje i znanje.

C.4. Promicanje održivog urbanog razvoja i integriranih pristupa jačanjem i razvojem instrumenata za provođenje Leipziške povelje na svim razinama

Ministri su potvrdili da je višeslojna politika, kao što je opisano u Leipziškoj povelji, preduvjet za provođenje politike integriranog urbanog razvoja. Takav pristup ne samo da će olakšati politiku integriranog urbanog razvoja, već će također pomoći ostvariti ciljeve Europe 2020 i EU Strategije održivog razvoja. U tom pogledu jasno je da Leipziška povelja mora postati više od pukog niza načela, te treba težiti ka tome da postane živi dokument na osnovu kojeg se mogu razrađivati konkretne strategije radi provedbe svih njezinih preporuka.

Ministri smatraju da se postojeće instrumente koordinacije treba osnažiti te da je potrebno istražiti mogućnosti razvoja novih instrumenata za integrirane i održive urbane politike na svim razinama upravljanja: lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj. Na urbanoj razini, Referentni okvir će ponuditi koristan instrument podrške integriranom pristupu. Na regionalnoj i nacionalnoj razini potrebno je intenzivnije koristiti postojeće strukture koordinacije i istražiti mogućnosti za nove instrumente koordinacije kako bi se kretalo u smjeru integriranog pristupa u urbanim politikama. Kao što je ranije spomenuto, na europskoj razini, suradnja između država članica, europskih institucija, udruženja gradova i mreža trebala bi također biti pojačana.

U svezi s tim, dobrodošla je inicijativa koju je pokrenulo češko predsjedništvo EU da se prati provođenje načela Leipziške povelje na nacionalnoj razini. Zaključci ovog istraživanja pokazuju potrebu za nastavkom promicanja održivog urbanog razvoja i integriranih urbanih pristupa, osobito u nacionalnim politikama za koje smo odgovorni.

U tu će se svrhu, vezano na španjolsku, belgijsku i mađarsku inicijativu, istraživati mogućnost razvoja metoda za rješavanje i praćenje provedbe Leipziške povelje na svim razinama vlasti od druge polovice 2010. godine nadalje.

C.5. Razmatranje najznačajnijih izazova s kojima će se europski gradovi susretati u budućnosti

Ministri su pozdravili inicijativu Europske komisije za razmatranje izazova i modela gradova sutrašnjice.

Ministri su također podržali mađarsku inicijativu da započne tematsku raspravu o dva glavna izazova s kojima će se europski gradovi suočiti u budućnosti: klimatskim promjenama - nastavljajući s promišljanjima iznesenim tijekom slovenskog, francuskog i švedskog predsjedanja - i utjecaj demografskih promjena.

⁷ <http://www.eukn.org/>

⁸ <http://urbact.eu/>

REFERENTNI DOKUMENT IZ TOLEDA O INTEGRIRANOJ URBANOJ REGENERACIJI I NJEZINOM STRATEŠKOM POTENCIJALU ZA PAMETNIJI, ODRŽIVIJI I SOCIJALNO UKLJUČIV URBANI RAZVOJ U EUROPI

1. Strateška važnost integrirane urbane regeneracije u postizanju pametnijeg, održivijeg i uključivog urbanog razvoja

Kao što je navedeno u strategiji Europa 2020 odobrenoj na nedavnom Vijeću u lipnju, Europska unija se suočava s nizom velikih izazova u smislu ekonomije (financijska i gospodarska recesija, globalizacija, i dr.), socijalnih pitanja (nezaposlenost, socijalna integracija, demografska struktura, nejednakost, i sl.) i okoliša (klimatske promjene, očuvanje prirodnih resursa, itd.), ostajući pri tome da *«naš izlaz iz krize mora biti mjesto ulaska u novo gospodarstvo. Kako bi naša i buduće generacije i dalje uživale u visokoj kvaliteti zdravog života, kojeg podupiru jedinstveni europski društveni modeli, moramo djelovati sada. Ono što je potrebno je strategija koja će EU pretvoriti u pametno, održivo i uključivo gospodarstvo sa visokom razinom zaposlenosti, produktivnosti i socijalne kohezije»*. Da bi se to postiglo, strategija Europa 2020 ističe tri prioriteta koja se međusobno učvršćuju: pametan rast, koji razvija gospodarstvo utemeljeno na znanju i inovacijama; održivi rast, koji promiče učinkovitije (po pitanju upravljanja resursima), zelenije i konkurentnije gospodarstvo; i, uključujući rast, kojim se potiče gospodarstvo visoke zaposlenosti koje stvara socijalnu i teritorijalnu koheziju.

U tom su pogledu gradovi i mjesta ključni za postizanje općih ciljeva i konkretnih glavnih ciljeva strategije Europa 2020. Ako se utjecaj tih izazova u odnosu na europske gradove razmatra i propituje s klasičnog gledišta višestruke dimenzije održivosti (gospodarske, socijalne, okolišne, kulturne i upravljačke), proizlazi da «urbana regeneracija» doista može imati stratešku ulogu u budućnosti urbanog razvoja u Europi, te na taj način predstavljati mogućnost za rješavanje izazova europskih gradova iz ove višestruke perspektive, a posebice za njihovo rješavanje u kontekstu postojećih urbanih tkiva.

Sa stanovišta zaštite okoliša...

Uzimajući dimenziju okoliša kao polaznu točku, metropolitanska područja, gradovi i mjesta su ključni akteri u globalnoj održivosti te osobito u borbi protiv klimatskih promjena, budući da su to područja gdje je koncentrirana većina potrošnje resursa (i materijala i energije) i proizvodnje otpada i emisija (uključujući ponajviše stakleničke plinove). Za rješavanje jednadžbe urbane održivosti, uzimajući u obzir da ciljevi Europe 2020 uključuju smanjenje emisije stakleničkih plinova za najmanje 20% u usporedbi s razinama iz 1990. godine (ili za 30%, ako su uvjeti povoljni), te povećavajući udio obnovljivih izvora energije u našoj ukupnoj potrošnji iste do 20%, te energetske učinkovitosti također za 20%, ekološka učinkovitost novih urbanih projekata (npr. tako da se razvijaju nove „eko-četvrti“) nužan je uvjet, ali nije dovoljan. Srž borbe za urbanu održivost bit će u postizanju maksimalne moguće ekološke učinkovitosti u postojećim urbanim tkivima gradova.

Da bi se ovo postiglo mora se provesti istinska «zelena, ekološka ili okolišna» regeneracija naših gradova, uključujući ključna pitanja kao što su:

- smanjenje prometnih potreba kroz promicanje programa male udaljenosti i mješovitih namjena, uz istovremeno poticanje održivije mobilnosti (na urbanoj, metropolitanskoj i međugradskoj razini) kroz: davanje prioriteta nemotoriziranim (gradovi prikladni za šetnju i

vožnju biciklom)⁹, manje zagađujućim prijevoznim sredstvima, podržavanje dostupnog i učinkovitog javnog prijevoza pristupačnog svima – a posebno najugroženijim četvrtima gdje može imati ključnu ulogu u razbijanju njihove fizičke izoliranosti – i kombiniranih prometnih mreža, te optimiziranje urbane logistike;

- poboljšanje energetske učinkovitosti u postojećim zgradama (poboljšanjem toplinske izolacije vanjskih zidova, krovova i ostakljenih površina, te učinkovitost grijanja i ostalih instalacija), s obzirom na fizička svojstva stambenog fonda;

- poboljšanje gospodarenja energijom, materijalnim resursima i gradskim tokovima (urbanim metabolizmom), uključujući cjelokupni ciklus protoka vode, otpada, itd., nastojeći na lokalnoj razini zatvoriti urbane metaboličke cikluse i smanjiti ekološki otisak;

- promicanje obnovljivih energija te njihovo provođenje i primjena u gradovima;

- recikliranje zemljišta (mjerama urbane regeneracije, ponovnog razvoja ili ponovnog korištenja napuštenih, zapuštenih ili neiskorištenih područja, itd.) kao ključna strategija koja pridonosi smanjenju potrošnje zemljišta i time borbi protiv «nekontroliranog urbanog širenja»;

- promicanje potrošnje lokalnih zelenih proizvoda kako bi se skratili krugovi potrošnje i ojačalo lokalno eko-gospodarstvo,

- zaštita prirodnih, krajobraznih, šumskih, vodnih resursa, poljoprivrednih područja, itd. oko gradova i jačanje njihovih veza ili ustrojstva s gradovima (na primjer, sa zelenim pojasevima i/ili koridorima koji su povezani sa i u kontinuitetu s mrežom javnih parkova i prostora), «ponovno ozelenjivanje» postojećeg grada, itd.

Na kraju, ne smije se zaboraviti da je osim strategija za ublažavanje klimatskih promjena potrebno započeti poticati strategije prilagodbe, posebice u obalnim područjima ili područjima uz rijeke koja bi mogla biti pogođena podizanjem morske razine ili poplavama, odnosno u područjima u kojima se očekuje da će utjecaji zagrijavanja biti najveći. Novi scenariji, koji se razmatraju, impliciraju potrebu gradova za razvojem proaktivnih strategija kako bi se mogli oduprijeti tim promjenama («otporni gradovi») te kako bi se zaštitili od prirodnih katastrofa ili zagrijavanja i kako bi unaprijedili gospodarenje vodom u vrijeme suše.

Sa socijalne točke gledišta...

Sa socijalne točke gledišta, gradovi – u kojima je koncentrirana većina europskog stanovništva - su također mjesta u kojima se najintenzivnije osjećaju demografski izazovi te izazovi uključivanja i socijalne kohezije, integracije useljenika, nezaposlenosti, obrazovanja, siromaštva, multikulturalnosti, itd. Ti problemi, koji su se pogoršali uslijed posljedica nedavne recesije, najviše prijete najugroženijoj skupini društva, a posebice nekim «*zapuštenim četvrtima u kontekstu grada kao cjeline*»¹⁰, produbljujući društvenu polarizaciju i sukladno tome dovodeći do većeg rizika od mogućih socijalnih lomova. Glavni socijalni ciljevi strategije Europa 2020 su poticanje zapošljavanja, smanjenje udjela onih koji rano napuštaju školovanje i smanjenje rizika od siromaštva. Nadalje, Europska komisija je preporučila¹¹ da bi aktivne politike uključivanja trebale olakšati integraciju u održivo, kvalitetno zapošljavanje onih koji mogu raditi i osigurati sredstva dostatna za dostojanstven život, te osigurati podršku onima koji ne mogu raditi za sudjelovanje u društvenim procesima kombinirajući primjerenu potporu u dohotku, uključivo

⁹ Kao što je istaknuto u Priopćenju Komisije „*Akcijski plan o urbanoj mobilnosti*“ (COM (2009) 490 final)

¹⁰ *Leipziška povelja*

¹¹ Preporuka Komisije od 03. listopada 2008. godine o aktivnom uključivanju isključenih s tržišta rada (dokument pod brojem C(2008) 5737) (2008/867/EC)

tržište rada i pristup kvalitetnim uslugama. Ovi ciljevi, uz provođenje niza drugih međusobno povezanih mjera - npr. za integraciju useljenika, osiguranje jednakih mogućnosti obrazovanja, usavršavanje usklađeno s potražnjom, uključivanje, osiguranje dostupnosti i pristupačnosti usluga, itd., kao i drugih gospodarskih i okolišnih mjera, kao što su fizičko poboljšanje izgrađenog okoliša - su ključne aktivnosti za poticanje veće socijalne integracije i kohezije koje omogućavaju borbu protiv prostorne segregacije i socijalne marginalizacije. U tom pogledu, politike stanovanja imaju posebnu važnost: s jedne strane, dostojno i pristupačno stanovanje može se smatrati temeljem strategija društvenog uključivanja, posebice za one kod kojih je prisutan najveći rizik od isključivanja, dok s druge strane obnova, rekonstrukcija i poboljšanja stanova i zgrada mogu osigurati opipljiv i značajan napredak u svakodnevnom životu stanovništva¹² i konačno, no ne i manje važno, društveno usklađene politike stanovanja omogućuju smanjenje društvene polarizacije na razini četvrti. Prema preporukama sa Sastanka ministara u Rotterdamu 2004. godine¹³, uvažavanje svih navedenih vrsta djelovanja u integriranim programima ili urbanističkim planovima posebno je učinkovito ako se intervenira u najzapuštenijim gradskim četvrtima.

S gospodarske točke gledišta...

Konačno, s **gospodarskog stajališta**, u gradovima se koncentrira veliki dio europskog ljudskog, socijalnog, kulturnog i gospodarskog kapitala, itd., tako da su njihova optimizacija i revalorizacija također ključni za strategiju globalne konkurentnosti, gdje je «tradicionalni europski model grada» jedna od glavnih prednosti EU-a.

Glavni gospodarski ciljevi strategije Europa 2020 predlažu povećanje zaposlenosti i ulaganja u istraživanje i razvoj. Da bi se to postiglo, čini se potrebnim razviti strategije «regeneriranja urbanog gospodarstva», koje su, u skladu s različitim lokalnim kontekstima, usmjerene prema konkurentnijem gospodarstvu, u kojemu se gospodarski napredak čvrsto odvaja od potrošnje resursa, čime se potiče gospodarstvo znanja, kreativnosti, izvrsnosti i inovacija, jača endogeni razvoj i diverzificira lokalni proizvodni sustav, dok se na odgovarajući način organizira tržište rada kroz obrazovanje i stalno usavršavanje radnika.

Rekonstrukcije građevina, njihova fizička poboljšanja i modernizacija infrastrukture nisu samo neki od osnovnih zahtjeva potrebnih da bi grad bio privlačan, već i prilično radno intenzivni sektori, a time i potencijalni novi izvori radnih mjesta što bi moglo pomoći apsorpciji nezaposlenih radnika, posebno onih iz sektora stanogradnje (koja trenutno prolazi kroz veliku krizu u nekoliko država članica). To je također specijaliziraniji sektor, sasvim prikladan za stvaranje novih lokalnih malih i srednjih poduzeća, te daje određeni poticaj za inovacije i industriju. Ove mogućnosti su još značajnije u slučaju «zelene, ekološke regeneracije ili regeneracije okoliša», a temelje se na poticanju energetske učinkovitosti za zgrade i instalacije, održivoj mobilnosti, primjeni obnovljivih izvora energije u gradovima, itd. Kao što je ukazano u strategiji Europa 2020¹⁴, ovo područje pruža odlične mogućnosti ne samo za pokretanje novih poduzeća i radnih mjesta, nego i za inovacije i konsolidiranje europske vodeće uloge u ovom sektoru.

Na kraju, no ne i manje važno, trenutna recesija ima i individualnu i obiteljsku dimenziju čije posljedice posebno snažno osjećaju najranjiviji i najnerazvijeniji dijelovi grada u kojima bi

¹² Npr. Unapređivanje fizičke pristupačnosti ima značajnu ulogu u promicanju samostalnosti i sudjelovanja u društvenoj zajednici za starije osobe, osobe s invaliditetom i osoba smanjene pokretljivosti

¹³ Zaključak 3.6. o Socijalnom uključivanju

¹⁴ Pretpostavlja se da bi ispunjavanje cilja od 20% obnovljivih izvora energije trebalo imati potencijal za otvaranje više od 600.000 radnih mjesta u EU, a ako dodamo cilj od 20% energetske učinkovitosti, moglo bi se otvoriti više od 1 milijun novih radnih mjesta

integrirani pristup također imao izrazito pozitivan učinak čime bi gospodarske i socijalne mjere podrške učinio propusnijima te ih izravnije usmjerio prema onima koji su najozbiljnije pogođeni. U tom smislu jačanje socijalne skrbi i socijalnih usluga, ne samo da pridonosi poboljšanju kvalitete života građana, već i gospodarskom razvoju grada.

Sa stajališta urbanog planiranja, arhitektonskog i kulturnog gledišta ...

Gradovi i baština su ključni elementi bogate i raznolike europske povijesti i kulture. Srećom, danas se općenito uzima zdravo za gotovo potreba očuvanja povijesne i kulturne baštine grada, posebno arhitektonske baštine i «kulture gradnje» ('Baukultur'), kao način održavanja kolektivnog sjećanja koje je karakteristično za europski model grada. Ipak, osim zaštite baštine sa fizičkog aspekta, često je nužno jamčiti mogućnost stanovanja u njoj te njenu privlačnost kako bi ostala uistinu živa.

Promatrajući s arhitektonskog gledišta, sanacija zgrada omogućit će svladavanje mnogih nedostataka postojećeg stambenog fonda, osobito onih nedostataka mnogih stanova koji su bili loše građeni prema niskim standardima kakvoće u drugoj polovici 20. stoljeća, kroz unaprjeđenje njihove funkcionalnosti, promicanje raznolikosti i prilagođavanje stambenih tipologija novim obiteljskim i demografskim obrascima, poticanje ekološke učinkovitosti zgrada i objekata, rješavanje problema dostupnosti i nedostataka na zgradama koji su na nekima još uvijek prisutni, itd. te također kroz povećanje njihove arhitektonske kakvoće, raznolikosti i identiteta.

Revalorizacija propalih javnih prostora i osiguranje novih otvorenih prostora, uz zaštitu ili rekvalifikaciju arhitektonskih oblika, pridonijet će ne samo poboljšanju urbanog prizora, krajobraza i kakvoće prostora urbanih tkiva mnogih naših gradova, a time i povećati njihovu atraktivnost za visokoobrazovane radnike i poduzeća, nego će i povećati njihovu atraktivnost kao i identifikaciju lokalnog stanovništva sa urbanim okolišem i njihovom zajednicom. To će stoga pridonijeti ne samo njihovom kulturnom obogaćivanju nego i stvaranju ili ponovnom stvaranju građanstva, jer vrijednosti demokracije, suživota, razmjene, građanskog napretka, različitosti, zajedničkog suživota i slobode ključni su čimbenici u kulturi europskog grada, koji su najučinkovitije izraženi u javnom području.

Sa stanovišta upravljanja...

Dobro upravljanje temeljeno na načelima otvorenosti, sudjelovanja, odgovornosti, učinkovitosti, usklađenosti i supsidijarnosti, nužno je za osiguravanje uspješne provedbe javnih politika, učinkovitije raspodjele javnih resursa i povećanja izravnog sudjelovanja, uključenosti, angažmana i osnaživanja građana, uzimajući u obzir da su zadovoljstvo i dobrobit građana ključ uspjeha urbanih politika.

Dobro upravljanje je steklo čak i veću važnost u trenutnoj financijskoj krizi, zbog čega je posebno značajno postići najširu moguću optimizaciju resursa i napora naglašavajući važnost suradnje i sinergije, višeslojnog upravljanja i integriranog pristupa, kao što je opisano u nastavku.

2. Prema zajedničkom razumijevanju integriranog pristupa posebno u urbanoj obnovi i u urbanom razvoju općenito

Koje su ključne značajke integriranog pristupa?

Leipziška povelja preporučuje «*bolje korištenje pristupa politike integriranog urbanog razvoja*». Iskustvo i praksa akumulirana kroz nacionalne, regionalne i lokalne projekte, kao i one projekte koji se financiraju kroz EU urbane inicijative (na temelju kojih je razvijena zajednička europska «Urbana stečevina»), pokazali su da su ključne odrednice ovog integriranog pristupa, koje su postale posebno važne u ovim vremenima oskudnih financijskih resursa:

- Ovaj integrirani pristup prije svega zahtijeva prihvaćanje cjelovitog pristupa i razmišljanja. To znači zamijeniti uobičajene sektorske ili jednodimenzionalne pristupe novim poprečnim ili višedimenzionalnim pristupima, usklađujući područja različitih politika i resursa. To također implicira razmatranje grada kao cjeline: strategije i aktivnosti trebaju biti jedinstvene, i moraju se odnositi na cjelokupnu složenost urbanog razvoja, uzimajući u obzir ulogu svakog dijela grada u sveukupnoj strukturi.

Ovaj cjeloviti pristup također znači promišljati i raditi - te naposljetku raspoređivati resurse - istovremeno u sve tri dimenzije održivosti (gospodarskoj, socijalnoj i okolišnoj), na takav način da aktivnosti koje se poduzimaju u svakoj od njih imaju pozitivan utjecaj na druge, ili barem nisu proturječne jedna drugoj, odnosno nemaju negativan utjecaj na druge. Glavni budući izazov urbanih politika bit će sposobnost davanja konvergentnih odgovora s jednakim razinama učinkovitosti na okolišna, socijalna i gospodarska pitanja u našim gradovima.

- Provođenje ovog integriranog pristupa u praksi također znači rješavanje sukoba, prevladavanje raskoraka odnosno miješanja utjecaja koje svaka od dimenzija ima na ostale te pronalaženje kompromisa u skladu sa sveukupno definiranim ključnim vodećim načelima grada. Da bi se to postiglo, čini se potrebnim ovu zajedničku obvezu usmjeriti na način da isporuči održive ishode kroz uspostavljanje odgovarajućih platformi i okvira za koordinaciju - bilo službenih ili neslužbenih - za politike i aktivnosti: «transverzalne koordinacije» kako bi sektorski ili jednodimenzionalni pristupi konvergirali; «vertikalne koordinacije» između svih upravnih razina (EU / nacionalne / regionalne / srednje / lokalne), pomoću novih formula i sporazuma za «višeslojno upravljanje»¹⁵; i «horizontalne koordinacije» između svih sudionika uključenih u «izgradnju grada» (javne vlasti, imovina i financijski sektor, stručnjaci, itd.), koja kombinira pristupe od vrha prema dolje i od dna prema gore te koja osobito čini sudjelovanje i uključivanje javnosti zaista učinkovitim stvarnosti.
- Grad je vrijeme i prostor. Integrirani karakter znači traženje ispravnog načina za organiziranje svih «vremenskih mjerila» (kratkoročnih/srednjoročnih/dugoročnih) i svih «prostornih mjerila» (regija/metropolitansko područje/mali, srednji i veliki gradovi i mjesta/ četvrti, itd.) i konačno spajanje ova dva mjerila.

S vremenskog gledišta, uputno je prevladati kratkoročne metode upravljanja gradom kroz stvaranje strateških scenarija (gospodarskih, okolišnih, socio-demografskih, itd.) formuliranih kroz integrirani plan ili viziju grada s jasnim stajalištima i ciljevima, kombinirajući dugoročne okvirne vizije s određenom fleksibilnosti kada su u pitanju određene odredbe, kako bi se omogućio veći kapacitet za prilagodbu, inovacije i razvijanje, bez ekstremnih prekida i uz osiguranje kontinuiteta aktivnosti i učinkovitog korištenja resursa.

¹⁵ Pojam je detaljnije razrađen u *Bijeloj knjizi o višeslojnom upravljanju (2009)* Odbora regija i Dodatku 3 („Upravljanje i održive zajednice“) Neformalnog sastanka ministara u Bristolu (2006)

S prostornog gledišta, integrirani plan ili vizija grada mora biti više od zbroja ad-hoc ili izoliranih aktivnosti te u isto vrijeme uzeti u obzir svoju provedbu na funkcionalnoj ili administrativnoj razini.

- na lokalnoj bi se razini integrirana prostorna dimenzija trebala ogledati u koordinaciji aktivnosti kojima je cilj osigurati uravnotežen razvoj grada kao cjeline i njegovih dijelova, pa čak i dalje, uzimajući u obzir i njegovu ulogu unutar teritorija;
 - na regionalnoj razini – u koordiniranju sektorskih i lokalnih politika u široj regionalnoj perspektivi i jasnom definiranju metropolitanskih ili ruralno-urbanih odnosa, promicanju regionalnih klastera suradnje i inovacije, osiguravanju doprinosa teritorijalnog gospodarskog rasta kao pokretačke snage za jačanje policentrične strukture i u dobro uravnoteženom modelu temeljenom na različitim teritorijalnim identitetima;
 - na nacionalnoj razini – u osiguravanju koordinacije sektorskih politika i učinkovitosti višerazinskog upravljanja na svim administrativnim razinama, promicanju policentričnog i uravnoteženog nacionalnog razvoja i međunarodne konkurentnosti razvijanjem postojećih i planiranih gospodarskih, socijalnih i funkcionalnih veza i projekata suradnje.
- Grad je društvena tvorevina. «Integrirani» se također odnosi na «uključiv», tj. koji radi na artikuliranju «društvenog tijela» grada u zajedničkom inkluzivnom projektu suživota, u cilju borbe protiv socijalne isključenosti i prostorne segregacije.
 - Integrirani karakter također se odnosi i na «integraciju» dijelova strukture u cjelinu. To podrazumijeva da konceptualno i operativno razmišljanje mora također proizlaziti iz strategija ili planova sa «integriranim» (globalnim ili sveobuhvatnim) vizijama grada kao cjeline, no optimalni će razvoj često proizlaziti iz «teritorijaliziranih akcija» (pristup «temeljen na području»). U gradu, gdje objekti (npr. stanovi, zgrade) i subjekti (fizičke i pravne osobe) imaju određeni prostorni položaj, obično je plodnije spajati «integriranu», globalnu ili sveobuhvatnu opću strategiju sa razvojem «temeljenim na području», nego samo izolirano djelovati na objekte i subjekte (na primjer kuću po kuću ili zgradu po zgradu) ili neselektivno i općenito.

U praktičnom smislu, integrirani pristup zahtijeva zajedničku predanost u postizanju zajedničkih rezultata u urbanoj održivosti, dokazan zajednički rad u kojem sudjeluju različite strane ili interdisciplinarni timovi, i dokazano dobivanje sredstava od različitih tijela ili agencija te objedinjavanje i usmjeravanje tih sredstava u istim ili konvergentnim smjerovima.

Koje su prednosti integriranog pristupa?

U kontekstu u kojemu su urbani izazovi sve složeniji, ali u kojemu se i javni i privatni izvori smanjuju, te je slijedom toga potrebno postići više sa manje, potreban je krajnji napor da bi se izvukla puna vrijednost od svakog doprinosa javnih i privatnih dionika. Postoji potreba da se prekine s razmišljanjem, radom i financiranjem utemeljenim na akumulaciji, kako bismo razvili nove načine razmišljanja i rada u cilju pružanja boljih, učinkovitijih i održivih usluga. Integrirani pristup nudi te mogućnosti, dopuštajući dodatne sinergijske i umnažajuće učinke koji bi se ostvarili uz poticanje koordinacije i izbjegavanja bilo kakvog dupliciranja, sukoba ili smetnji.

3. Kako razumijemo integriranu urbanu regeneraciju?

Integrirana urbana regeneracija zamišljena je kao planirani proces koji mora nadilaziti parcijalne okvire i pristupe koji su obično do sada bili pravilo, u cilju stvaranja grada kao funkcionalne cjeline i njegovih dijelova kao komponenti cjelovitog urbanog organizma, u cilju potpunog razvoja i uravnoteženja složenosti i raznolikosti socijalnih, gospodarskih i urbanih struktura, dok se istovremeno stimulira povećanje ekološke učinkovitosti u okolišu.

Ovaj koncept «integrirane urbane regeneracije» ima za cilj optimizirati, očuvati ili revalorizirati sav postojeći urbani kapital (socijalni, izgrađenog okoliša, baštine, itd.) za razliku od drugih oblika intervencija u kojima je, unutar čitavog tog urbanog kapitala¹⁶, samo vrijednost zemljišta prioritetna i zaštićena, traumatski rušeći i zamjenjujući ostatak cjelokupnog urbanog i – što je najžalosnije - društvenog kapitala. Zapostavljena urbana područja ne treba promatrati kao problem, već kao izvor neiskorištene ljudske darovitosti i fizičkog kapitala čiji potencijal treba osloboditi kako bi pridonio sveukupnom građanskom napretku i gospodarskom rastu grada.

Ovo strateško opredjeljenje u smjeru «integrirane urbane regeneracije», nije zamišljeno da bude neusklađeno s urbanim rastom. Očito, gdje god je to potrebno, prostorno i urbanističko planiranje trebaju omogućiti odgovarajuću količinu zemljišta za razvoj kako bi se udovoljilo opravdanim potrebama primjenom odredbe o «*snažnoj kontroli ponude zemljišta i spekulativnog razvoja*» navedene u Leipziškoj povelji. Također je preporučljivo zauzdati neograničeni rast gradova ili nekontrolirano širenje urbanih područja jer u društvima sa, u osnovi, stabilnim ili regresivnim demografskim trendovima, kao što je to u mnogim europskim gradovima - novi rast predgrađa naširoko se hrani - zajedno s rastom cijene stanova i decentralizacijom zapošljavanja, usluga i sadržaja - osjećajima građana o padu ili nedostatku kvalitete života u nekim postojećim dijelovima grada.

U gradovima koji se smanjuju moglo bi biti važno pronaći ravnotežu između potrebe da se zadrži vitalnost njihovih središnjih područja i regeneracije i poboljšanja blokovski izgrađenih naselja, uz izbjegavanje nekih potencijalno proturječnih nuspojava kao što je povećanje udjela neiskorištenih stanova u obnovljenim zgradama.

Ukratko, cilj je poticanje urbanih politika potpunosti pomoću sveobuhvatnih urbanih pristupa koji upravljaju fizičkim širenjem grada prema potrebi i kombiniraju opredjeljenje prema integriranoj urbanoj regeneraciji u postojećim tkivima i izgrađenom okolišu s modelom održivog, integriranog rasta u novim urbanim projektima. Ovo bi se trebalo temeljiti na pozivu za «*tradicionalnim europskim konceptom grada*», koji je istovremeno raznolik (i u tome leži njegovo bogatstvo), i prepoznatljiv po težnji prema kompleksnosti, kompaktnosti, funkcionalnoj raznolikosti, pluralnosti i socijalnoj integraciji, s krajnjim ciljem postizanja bolje ravnoteže i integracije između svih dimenzija održivosti.

4. Koji bi operativni instrumenti mogli ići na ruku integriranoj urbanoj regeneraciji?

S operativnog stajališta, instrumenti koji bi mogli ići na ruku integriranoj urbanoj regeneraciji uključuju:

- Pokretanje integriranih planova i programa regeneracije koji istovremeno razmatraju grad kao cjelinu kao i njegove djelomične obuhvate intervencije, postavljanje dijagnoza

¹⁶ To ne znači da u određenim aktivnostima „regeneracije“ pojedine zgrade neće biti nužno srušiti i zamijeniti, ili s druge strane ('brownfields', zapuštena, napuštena područja ili područja koja propadaju) može biti najbolje okrenuti se potpunoj obnovi

problema i mogućnosti i određivanje sektorskih aktivnosti koje je potrebno primijeniti te kako bi one trebale biti organizirane i koordinirane u cilju stvaranja sinergije i prevladavanja bilo kakvih međusobnih razlika, uz osiguranje potrebnog konsenzusa između svih urbanih sudionika, uključujući i sudjelovanje javnosti.

- Unutar tih planova i programa, kombiniranje organiziranog skupa aktivnosti usredotočenih na fizičko poboljšanje kvalitete zgrada i urbanih prostora s drugim integriranim sektorskim aktivnostima koje su prethodno navedene, te sa smjernicama urbanog razvoja koje postavljaju kriterije za intervencije fizičke regeneracije, za upravljanje namjenama, poboljšanje javnih prostora i urbane scenografije, zaštitu krajobraza i kulturne baštine, itd.
- Ako se uzme u obzir da je integrirana raznovrsnost društvenih skupina i raznovrsnih urbanih aktivnosti i funkcija, na određenim područjima specijalizirane namjene i šire, simptom urbane vitalnosti, trebali bismo težiti širenju kvalitete života, atraktivnosti i nastanjivosti na sva gradska tkiva, osobito na središnja, a posebno na rezidencijalna područja. To znači: gradovi i četvrti u kojima svatko može živjeti, u urbanoj sredini koja je *«aktivna, uključiva i sigurna, dobro vođena, dobro povezana, dobro opslužena, ekološki osjetljiva, uspješna, dobro projektirana i izgrađena, i poštena za sve»*¹⁷. Da bi se to postiglo, urbanističko planiranje i upravljanje gradom trebaju nastojati stvoriti ili obnoviti dostatnu privlačnost, te optimalne uvjete stanovanja, kao i osigurati sredstva *«za zadovoljavanje potreba postojećih i budućih stanovnika»*¹⁸, tako da svi dijelovi koji čine tkivo grada postanu područja gdje različite socijalne skupine mogu i *«žele živjeti i raditi, sada i u budućnosti»*¹⁹.

U nekim slučajevima, to može značiti povećanje društvene i funkcionalne složenosti i raznolikosti pojedinih područja (primjerice, na mjestima gdje su izgrađeni blokovi nebudera nakon Drugog svjetskog rata), kroz poboljšanje privlačnosti ovih područja za nove stanovnike ili za nove aktivnosti, a time i poboljšanje društvene mješovitosti stanovnika i prihodovnih skupina kao i funkcionalne ravnoteže područja. Međutim, u drugim slučajevima (npr. kao što je često slučaj u središnjim ili povijesnim dijelovima), može biti potrebno uspostaviti mehanizme za smanjenje društvene isključenosti ili bilo koje neželjene popratne pojave gentifikacije koju ponekad mogu uzrokovati intervencije urbane regeneracije, zbog neželjenog učinka iseljavanja određenih skupina stanovništva ili vitalnih funkcija potrebnih za pravilnu urbanu ravnotežu, jer kratkoročno nisu u mogućnosti natjecati se s drugim, profitabilnijim aktivnostima.

Stambene tipologije i formati, i pristupačnost cijena kuća za najam ili kupnju, neki su od ključnih elemenata ovih strategija. Kako bi očuvali ili, ako je potrebno, potaknuli društvenu raznolikost i pluralizam društvenih skupina različitih prihoda i dobi u svim postojećim tkivima grada, potrebno je u njima potaknuti široku raznolikost stambenih tipologija i formata, na način da ih očuvamo ako je moguće, ili uvedemo ako prethodno takva raznolikost nije bila prisutna.

- Javno financiranje u urbanoj regeneraciji smatra se ključnim u osiguravanju srednjoročnih i dugoročnih socijalnih i okolišnih ciljeva, ali u trenutnom scenariju ograničenih javnih sredstava moguće je da će biti neophodno kombinirati različite vrste

¹⁷ Osam obilježja održivih zajednica dogovorenih „Bristolskim sporazumom“ iz 2006. godine

¹⁸ „Bristolski sporazum“ iz 2006. godine

¹⁹ Definicija održivih zajednica iz „Bristolskog sporazuma“

postojećeg javnog financiranja (europski strukturni fondovi, nacionalni, regionalni i lokalni fondovi, itd.), uz druge formule i nova financijska sredstva (zajmovi, obnovljivi fondovi, JESSICA, itd.), kao i razvoj novih financijskih i poreznih poticaja za privatno poduzetništvo čime se pokušava povećati uključenost privatnog vlasništva i financijskih posrednika i drugih urbanih sudionika u urbanoj regeneraciji.

- Jačanje postojećih i razvijanje novih oblika javno-privatnog partnerstva specifičnih za obnovu koji se temelje na kodeksu ponašanja za obje strane koji je jasan i transparentan, koje ako je potrebno provode tijela javnih vlasti, kako bi se potaknula uključenost privatnog sektora, sredstvima kao što su poticaji, početna ekonomska pomoć i preuzimanjem uloge katalizatora.
- Ulaganje u napore izgradnje kapaciteta i vještina kako bi se riješila gospodarska, socijalna i okolišna pitanja koja pogađaju područja, gdje god se ona nalazila (gradovi, naselja, urbano i ruralno), neophodno je u promicanju održivosti. Bristolski sporazum nositelj je koncepta vještina za «stvaranje prostora» - kao što su: teritorijalno vodstvo, uključivanje zajednice, djelovanje u partnerstvu, upravljanje projektima, upravljanje i međustrukovno učenje.
- Uzimajući u obzir raznolikost europskih gradova i mjesta i široku geografsku i kontekstualnu raznolikost, nemoguće je primijeniti jedinstveno rješenje u planovima i programima integrirane urbane regeneracije koje bi odgovaralo svima i zbog toga oni mogu imati koristi od lokalnog razvoja i realizacije uključenjem prijedloga uprave i vlasti prilagođenog lokalnom kontekstu, vodeći posebno računa o poticanju i usmjeravanju sudjelovanja javnosti. To često zahtijeva prethodno postojanje otvorenog i transparentnog postupka mjerenja i izvještavanja o provedbi usmjerenoj na održivost za lokalno stanovništvo i druge dionike, osposobljavanje ljudi koje je prvo potrebno osvijestiti, a onda im omogućiti snažnije sudjelovanje u donošenju odluka.
- U tom pogledu, čini se prikladnim - i za samoprocjenu javnih mjera i za informiranje građana - uključiti odgovarajuće instrumente za praćenje i procjenu (ex-ante, srednjoročne i ex post procjene, skup kriterija i indikatora, itd.) u planove i programe, kako bi provjerili jesu li postavljeni ciljevi ostvareni i ako je potrebno, uzeti u obzir odgovarajuće izmjene ili ispravke.

5. Potreba oblikovanja novog «urbanog saveza» s ciljem provođenja strateškog opredjeljenja za integriranu urbanu regeneraciju u praksi

Provesti u praksi ovo strateško opredjeljenje za «urbanu regeneraciju» i «integrirani pristup» koji se razmatraju, zahtijevat će novi «urbani savez» koji će biti zajednički svim sudionicima u procesu izgradnje grada: sektor nekretnina, financije, lokalno stanovništvo, javne vlasti, stručnjaci, i sl. Ovaj bi se novi «urbani savez» trebao temeljiti na konsenzusu i biti ozakonjen novim oblicima upravljanja, u kojemu društvene mreže i mreže građana imaju vodeću ulogu, a njegov zajednički cilj trebao bi biti ponovno vrednovanje, oporavak, pa čak i ponovno osmišljavanje «postojećeg grada», i time optimiziranje ljudskog, socijalnog, materijalnog, kulturnog i gospodarskog kapitala koji je ondje rastao tijekom povijesti, i korištenje ovih elemenata u izgradnji učinkovitih, inovativnih, pametnih, održivijih i socijalno integriranih gradova kojima Europa teži.